

Nr 2-3/2010

MEDBORGARRÄTT

Medlemstidning för Medborgarrättsrörelsen ♦ Årgång 33

Grundlagsöversyn? Gääääsp...

Sverige saknar en levande konstitutionell debatt

sid: 2-14

Ledare:

Farligt ointresse för konstitutionen

2 juni 2010 röstade riksdagen en första gång för att anta grundlagsändringar, utan att en enda tidning skrev om det. Några dagar tidigare höll riksdagen debatt om regeringens proposition ”reformerad grundlag”. Få deltog.

Här tar riksdagen ställning till de största grundlagsändringarna på 35 år.

Men hur är intresset för debatten?

Noll bland journalister.

Nära noll också bland riksdagsledamöterna.

Bara elva röster hördes från talarstolen.

Bara en i partiledarkretsen — miljöpartispråkröret Peter Eriksson.

Det är skandal att svensk politik inte lägger större vikt vid vår konstitution. Det bevisar att Sverige är en svag rättsstat, utan det intellektuella engagemang och moraliska patos som krävs för att garantera rättssäkerheten.

Juridisk filosofi

I juridiska diskussioner skärskådas viktiga politiska värderingar. Hur ska rättvisa tolkas?

Diskussion är levande i Amerika. Varje termin blir det stor diskussion om Högsta domstolens beslut. Och jag gillar den meritokrati som utvecklas i en sådan miljö. Utsökta juridisk-filosofiska utläggningar respekteras, avsett om man håller med eller inte.

På det sättet höjs kompetensen kring juridiken hos alla—även journalister och allmänhet. Helt i linje med MRR:s syn på medborgarens roll och makt.

Medborgaren är ingen undersåte, utan en aktiv aktör som formar samhället. Då ska man, utöver ansvar för sina egna handlingar, också ta ansvar för hur makten fördelas och utformar principerna som styr rättsstaten.

Här vill jag därför passa på att ge några av mina tankar om maktindelning, monarki och direktvald statsminister.

Demokrati kontra maktindelning

Tyvär tar inte grundlagsutredningen upp de mest grundläggande aspekterna på en konstitution.

När jag läst Mats Svegfors bok om Hjalmar Hammarskjöld i bokboxen Sveriges Statsministrar under 100 år (Bonniers), slås jag av hur spännande diskussionerna var på 1910-talet, då parlamentarism och rösträtt segrade över kungamakt och maktindelning.

Vi har fått lära oss att den striden enbart handlade om att vara för eller emot allmän rösträtt.

Det är fel.

Professorn i folkrätt, Hjalmar Hammarskjöld, var ingen "aktivist" till förmån för enväldig kungamakt. Ändå sågs hans regering 1914-1917 som en kungaministär.

Skälet var att Hammarskjöld försvarade 1809 års regeringsform, som byggde på maktindelning. Inte lika elegant som den

Amerikas, men där fanns ändå åtskillnad mellan den exekutiva (kungen) och den lagstiftande (riksdagen) makten.

Hammarskjöld försvarade denna åtskillnad. Svegfors skriver: "Men också för högerpragmatikern var maktindelningen med stark kungamakt fundamental för samhällsaskådningen."

Hammarskjöld funderade på att agera "kampregering", vilket Svegfors definierar så här: "Kampregeringen tänktes sluta upp med att kompromissa vänsterut och försvara den självständiga regeringsmakten i konflikt med riksdagens universella maktanspråk."

Vid sidan om rösträtten handlade det om riksdagen skulle vara allenarådande, eller om statens olika grenar skulle vara separerade från varandra.

Från liberaler och socialister var stärkt makt för riksdagen, alltså parlamentarism, vägen att mota bort de gamla etablissemangen från köttgrytorna. ►

Redaktionsruta

Redaktör och ansvarig utgivare:

Dick Erixon

Detta nummer trycktes i augusti 2010.

Tidningen utkommer med fyra nummer per år

Tryckeri: Digitaltryck i Danderyd AB.

ISSN 0283-9555

MEDBORGARRÄTT är medlemstidning för Medborgarrättsrörelsen Friheten i Sverige, MRR. Utgivningen startade 1978.

Prenumeration: 100 kr/år

Lösnummer: 40 kr

Ur innehållet

TEMA: SVENSK KONSTITUTION

Ledare **2-6**

Referat riksdagsdebatten **7-13**

DEBATT & ANNAT

Domstolarna följer inte EU-rätten **14-15**

Föreningsaktuell **16**

Men även om denna strategi var effektiv på kort sikt, är frågan om inte en hel del för medborgarna viktiga värderingar kastades ut med badvattnet när maktodelningsprincipen övergavs.

Statens roll blev därmed betydligt starkare. Staten blev en enda aktör i Sverige. Inte som i USA, där presidenten och kongressen är oberoende av varandra, och därtill underställda Högsta domstolens uttolkningar av konstitutionen.

Den ständiga kampen om jurisdiktion mellan federal och delstatlig nivå i USA förstärker än mer medborgarnas rättssäkerhet, eftersom staten inte är EN aktör som kontrollerar alla ordningsmaktens verktyg.

Kort sagt: USA kan aldrig bli en diktatur. Men Sverige kan vid ett enda riksdagsval rösta fram en majoritet som avskaffar det mesta, och genom seger i ett andra riksdagsval, avskaffa demokrati och mänskliga rättigheter.

Monarkins kontinuitet

Principiellt skulle jag aldrig föreslå införandet av ett ämbete som går i arv.

Men monarkin är etablerad i Sverige sedan tusentalet år.

Och monarkin uppfyller en helt central aspekt i varje fungerande konstitution: kontinuitet.

Hitler hade inte kunnat ta makten, åtminstone inte lika lätt, om Tyskland fortsatt att vara kejsardöme. Den trohetsed som tyska officerare och soldater tvingades avge till Hitler personligen, hade aldrig kunnat inrättas, om kejsaren hade suttit kvar på tronen.

Kontinuitet har alltså stor betydelse för

hur väl en konstitution fungerar i kris, även om denna funktion aldrig nämns i svensk debatt.

Exempelvis berörs den inte i den ytliga republikanska diskussionen.

Så länge man inte tar denna aspekt på allvar, kan familjen Bernadotte-Westling vara lugna. Någon

republik på så intellektuellt innehållslösa argument som idag framförs i Sverige blir det inte.

Samtidigt kan man vara kritisk mot att kronprinsessan väljer en man av folket som sin make. Hon plockar därmed russionen ur kakan. Hon vill leva sitt privilegierade liv, utan uppoffringar.

Om hon visade monarkin respekt skulle hon välja make ur adeln eller åtminstone från utlandet.

Det är det pris hon betalar för sin ställning — hon måste gifta sig politiskt, inte privat.

När hon nu inte gör det, lever hon inte efter monarkins regler, och undergräver därmed kungahusets ställning.

”En hel del för medborgarna viktiga rättsgarantier kastades ut med badvattnet när maktodelningens principer övergavs.”

På båda sidor finns alltså en pinsamt låg insikt om de principiella aspekterna på konstitutionell monarki.

En annan svaghet med monarki är just att tronarvinge kan utebli. Då blir det konstitutionell kris.

Om monarkin faller

Skulle det hända, att exempelvis Victoria inte fick barn, tror jag inte Sverige kommer att behålla monarkin. Något aktivt val av en ny kung eller drottning kommer inte att ske.

Hur ska det nya statschefsuppdraget i så fall se ut?

Någon låtsaspresident, som Tyskland och många andra länder har, är totalt meningslöst. Då kan talmannen lika gärna sköta uppdraget.

För den som vill återinföra maktindelning, är det mest intressanta upplägget att göra statsministerposten direktvald och skiljd från riksdagen.

Statsministern skulle då vara både stats- och regeringschef.

Statsministern har redan blivit mäktigare än grundlagen föreskriver. Europasamarbetet, där statsministrar idag gör upp i förhandlingar ovanför parlamentens huvuden, har gjort posten mer självständig.

Helmut Kohl, Tysklands förbundskansler, har berättat att han utövade betydligt större makt än den tyska konstitutionen tänkt sig, då han förhandlade i Bryssel.

Eftersom dessa förhandlingar och avtal är bilaterala har förbundskanslern makt att teckna sådana, utan att först ha fått mandat av parlamentet. Det kan endast i

efterhand lägga in veto, men då riskerar man samtidigt internationell konflikt med de länder förbundskanslern redan ingått avtal.

I och med EU-samarbetet har alla medlemsländers statsministrar — i praktiken — fått inte bara den amerikanske presidentens mandat att förhandla med andra länder, utan också ingå avtal som berör inrikespolitikens utformning.

Det är därför, tror jag, som EU är så populärt i den politiska klassen. Makten har frigjort sig från folket. Man har funnit nya själsfränder att umgås med. ►

Makten i ämbetet som statsminister har blivit så stor att det är orimligt att väljarna bara indirekt, genom partival till riksdagen, får säga sin mening i frågan om vem som ska utöva det.

Återinför maktindelning

Här skulle vi kunna återupprätta den maktindelning som försvann i och med parlamentarismens införande på 1910-talet.

Genom direktval av statsminister, som sedan på egen hand utser sin regering, får vi maktindelning åter. Men istället för maktindelning mellan kung och riksdag enligt 1809 års regeringsform, får vi maktindelning mellan regering och riksdag.

Den direktvalde statsministern är ansvarig för den verkställande makten, riksdagen beviljar budget och svarar för lagstiftningen.

Problemet med kontinuitet återstår, men kan lösas genom att ytterligare stärka domstolarnas ställning.

I konstitutionen kan skarpare skrivelser om riksprocess införas mot statsministern om denne bryter mot grundlagen, och där Högsta domstolen faller avgörandet.

Genom en domstol som övervakar konstitutionen kan det demokratiska styrelseskicket garanteras. Domstolen fyller

då monarkens uppgift att svara för kontinuitet.

Statsministern granskas då inte bara av riksdagen, där han kan få majoriteten emot sig, utan också av en domstol som kan avsätta honom/henne och utlysa nyval.

Stärkt integritetsskydd

Om riksdag och regering utses vid olika val, kommer de att granska varandra på ett sätt som försvårar de integritetsinskränkningar som många debattörer,

exempelvis i Piratpartiet, lyfter fram.

Staten är då inte EN enhet som i hemlighet kan spana på medborgarna.

Med "check and balances" uppstår ett konstitutionellt inbyggt medborgarskydd.

Jag tycker vi borde diskutera mer i dessa konstitutionella termer—det skulle kunna ge flera intressanta svar på tidens frågor. ♦

”Genom direktvald statsminister får vi maktindelningen åter, i enlighet med 1809 års principer.”

Dick Erixon
ordförande

Referat:

Riksdagsdebattens höjdpunkter

Inför den första beslutet om översyn av grundlagen 2 juni höll riksdagen debatt med blott 11 deltagare. Här följer ett referat från samtliga röster som hördes i talarstolen den 27 maj 2010.

Morgan Johansson (S):

Inget systemskifte

– I Sverige eftersträvar vi breda och långsiktiga uppgörelser om författningsfrågorna, och det är en mycket stor styrka för vårt land. [...]

– Den regeringsform som vi nu lämnar höll i 35 år. Jag hoppas att den regeringsform som vi nu antar ska hålla minst lika länge, det vill säga minst 35–40 år framåt. Men det kommer i slutändan an på de politiska partierna. Vi socialdemokrater kommer i alla fall att vårda och hedra denna uppgörelse, och vi utgår från att alla partier gör detsamma. Ett handslag är ett handslag.

– Det är en lång rad ändringar som föreslås. Samtidigt ska vi nu kanske understryka att denna reformering inte ändrar på de bärande delarna i det svenska statsskicket: parlamentarism, partival med personvalsinslag, kommunalt självstyre, folksuveränitetsprincip, respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Detta är snarare en utveckling av just dessa bärande delar.

– Författningsreformen innebär inget systemskifte på någon av dessa viktiga punkter. Tvärtom bygger vi vidare på den svenska författningsmodellen. [...]

Morgan Johansson, 40, från Höganäs i Skåne. Folkhälsominister 2002-06, ledamot i grundlagsutredningen.

– Vi skriver också in det kommunala skatteutjämnningssystemet. [...] För oss socialdemokrater var det därför viktigt att detta kom till uttryck också i grundlagen, inte minst eftersom ett antal rikare kommuner genom åren har protesterat och gjort gällande att detta skatteutjämnningssystem skulle strida mot regeringsformen. Det har vi hela tiden avvisat. Men när vi nu ändå gör om grundlagen är det så att säga lika bra att vi tydliggör detta.

– Med denna nya skrivning kommer kommuner som Täby, Danderyd, Vellinge och allt vad de heter aldrig någonsin mer att kunna hävda att det kommunala skatteutjämnningssystemet strider mot grundlagarna. ◆

Läs hela debatten:

Riksdagens protokoll 2009/10:127

Per Bill (M):

Starkare ställning för medborgarna

– När det gäller starkare ställning för medborgarna gentemot staten, skriver vi in ett skydd för den personliga integriteten, något som gör mig mycket glad.

– Vi är tydliga med och skriver in att det ska vara full ekonomisk ersättning vid expropriering. Vidare ökar vi grundlagsskyddet mot diskriminering så att det även omfattar sexuell läggning. Forskningens frihet skriver vi in i grundlagen.

– Vi skriver också in att en rättegång ska vara rättvis och ska genomföras i skälig tid. ♦

Per Bill, 52, är dr i medicinsk vetenskap, vice ordf i KU och kommer från Uppsala.

Annie Johansson (C):

Författningsdomstol hade varit önskvärt

– Centerpartiet hade gärna sett ett rent och tydligt personvalssystem i Sverige där väljarna fullt ut hade fått bestämma vilka som ska representera dem genom att ta bort spärarna vid personvalen.

– Vi hade också gärna sett en författningsdomstol för att säkerställa att mänskliga fri- och rättigheter garanteras i vår svenska lagstiftning. I en kompromiss kan man inte få allt, men jag kan konstatera

att det är fantastiskt många bra steg i rätt riktning med det nya förslaget till grundlag för att få en mer liberal konstitution. [...]

– Genom att vi nu tar bort uppenbarhetsrekvisitet i regeringsformen vid lagprövning ökar domstolarnas möjlighet att pröva våra lagar gentemot grundlagarna i samband med rättstillämpning i enskilda fall. Det är en oerhört central och viktig reform för efterhandskontroll och konkret normprövning. Med uppenbarhetsrekvisitetets avskaffande stärks rättighetskyddet för enskilda människor.

– Vi markerar också i grundlagen domstolarnas självständiga ställning och centrala roll i en demokratisk rättsstat. [...]

– Jag är närmast överväldigad att den skrivning som vi i Integritets-

skyddskommittén under flera år jobbat med och vridit på nu finns i den nya svenska grundlagen. Det är fantastiskt. Äntligen får Sverige, likt många av våra grannländer redan har, ett rejält grundlagsskydd för den personliga integriteten.

– Grundlagsbestämmelsen om att medborgare ska skyddas från hemlig och omfattande kartläggning och övervakning från det allmännas sida är att skriva svensk historia. ♦

Annie Johansson, 27, ledamot i KU, från Värnamo i Småland.

Cecilia Wigström (FP):
Är grundlagen ett karottunderlägg?

– Sedan 1600- och 1700-talen har idéer om människans okränkbarhet, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer utvecklats ur den liberala idé-traditionen. Och utan en rättsstat fungerar inte demokratin. En rättsstat kan bara upprätthållas om den gamla devisen att land ska byggas med lag efterlevs.

– Den traditionen är bevisligen tyvärr inte så djupt förankrad i Sverige.

– Samhällsdebattören Stig-Björn

Ljunggren sade för något år sedan om grundlagen:

”Regeringen kommer att använda den som karottunderlägg om det behövs”. Jag anser att det var överdrivet. Men han sätter fingret på något i vår nära historia som vi, tack och lov, är på väg bort ifrån.

– Det känns ändå symtomatiskt att det är en ganska talande tystnad ute i samhället kring de förändringar vi nu genomför. Jag minns hur Janne Josefsson smög omkring här ute i korridorerna för att sätta oss ledamöter på prov i våra kunskaper om Lissabonfördraget. Jag hade gärna sett att han hade visat samma intresse för den nya regeringsformen. [...]

– Det är viktigt att en levande debatt förs om demokratins grundläggande

Cecilia Wigström, 39, ledamot i KU, från Göteborg.

funktionssätt. I en rättsstat förtjänar grundlagarna att hänvisas till och diskuteras i större utsträckning än idag. ♦

Ingvar Svensson (KD):
Framgång enligt de små stegens filosofi

– 16 september 2003, när jag satt här i kammaren, överraskades jag då statsminister Göran Persson läste upp regeringsförklaringen. Så här lät det då:

”Reglerna för den svenska demokratin - vår författning - fyller snart 30 år. Under den perioden har samhället kraftigt förändrats och demokratin ställts inför nya utmaningar. Det är tid för översyn av demokratins spelregler. Riksdagens partier bjuds därför in till överläggningar om en samlad översyn av regeringsformen.”

– Jag var lite chockad. Tänkte att han hade läst min motion. Men det var väl flera orsaker. Under resans gång hade vi kopplat ihop ett antal tillkännagivanden i konstitutionsutskottet, och det gjorde att den dåvarande regeringen så småningom insåg att man måste vidta åtgärder.

– Och här är vi nu efter en sådan samlad översyn.

– Fru talman! Förslaget från utredningen, regeringen och utskottet innebär ingen författningspolitisk revolution, ►

Ingvar Svensson, 66, fil.mag, ledamot i KU och i grundlagsutredningen, från Vallentuna.

men på många punkter tar vi avgörande steg i rätt riktning. Det är ingen kioskväl-tare men väl en kompromiss enligt de små stegens filosofi. Det var förstås mycket lurpassande i förhandlingsspelet i utredningen tills vi visste att alla hade ambitionen att komma överens. ♦

Peter Eriksson (MP):

Juristerna kan inte regeringsformen

– Många svenska jurister vet inte riktigt vad som egentligen står i regeringsformen, hur man kan använda fri- och rättighetspaketet, och det beror i stor utsträckning på den lilla frågan kring det som kallas uppenbarhetsrekvisitet. När nya lagar kommer till eller när en fråga döms i en domstol kan man inte fälla enligt innehållet i det fri- och rättighetspaketet som svenska medborgare har, om inte lagen står i uppenbar strid mot grundlagen.

– Om man är det minsta bevandrad i juridik inser man naturligtvis att det är ett väldigt högt ställt krav. Det gör att det i praktiken inte blir möjligt att åberopa svenska fri- och rättigheter mer än i undantagsfall.

– Men det kommer att förändras efter det här; jag är säker på det. Det kommer att ta en viss tid, men det kommer att

Peter Eriksson, 52, är språkrör och varit ledamot i grundlagsutredningen. Bor i Kalix men är invald för Östergötland.

göra stor skillnad i längden. Man måste därmed inte gå över bron efter vatten, man måste inte gå över internationella domstolar längre för att åberopa svenska fri- och rättigheter utan man kan göra det i svenska domstolar.

– Jag tycker att det är en viktig förändring som jag är glad över att vi kan medverka till. ♦

Anne-Marie Pålsson (M):

Häpnadsväckande om folkomröstningar

– I dag när riksdagen debatterar den svenska demokratin är det tomt i kammaren. Jag delar Peter Erikssons frustration över detta. Hur kan det tolkas? Är intresset obefintligt? [...] Jag vet inte.

Jag kan bara konstatera att frågan inte verkar ha särskilt hög prioritet här i demokratins hjärta och demokratins kontrollrum. [...]

– Utredarnas uppfattning, som senare kom att bli regeringens och senare konstitutionsutskottets, är att folkomröstningar är utmärkta på kommunal nivå. Där vitaliserar de demokratin. Det är ett viktigt tillskott för att få genomslag för det folkliga inflytandet.

– Men, fru talman, hur resonerar man nu när det gäller medborgarinitiativ och folkomröstningar på nationell nivå? Det är intressant läsning, för då blir det

Anne-Marie Pålsson, 59, är docent i ekonomi i Lund.

plötsligt helstopp – tvärstopp. Det är definitivt nej. Nu blir folkomröstningar helt plötsligt ett hot mot demokratin.

– Varför det? Det är häpnadsväckande att man resonerar på det sättet. Jag förstår inte att man från utskottets sida så ensidigt och så tydligt fördömer alla tankar på ett direkt inflytande från väljarna. ♦

Henrik von Sydow (M):

Domstolarnas självständighet stärks

– I Demokratiutredningen (SOU 2000:1) framhölls att ökad lagprövning är ett önskvärt inslag i vår demokrati som stärker minoritetsskyddet i ett mångkulturellt samhälle och som förbättrar den enskildes rättssäkerhet i en tid när tempot, komplexiteten och svårigheten i lagstiftningsarbetet har ökat väsentligt. Tiden är nu mogen för en sådan reform.

– Till serien med reformer hör också att makten över domarutnämningarna, det som brukar kallas för rättsstatens rötter, i allt väsentligt flyttas ut från den politiska makten, från Rosenbad, till en mer fristående nämnd. Det stärker i grunden, just i rötterna, våra domstolars och våra domares självständighet. Med detta ökar den dömande makten och domstolarnas förutsättningar att självständigt värna grundlagens principer och grundlagens fri- och rättigheter.

– En tredje del är att det finns förslag på riksdagens bord om att tydliggöra domstolarnas självständighet med ett eget kapitel. Lagrådets makt och möjligheter att granska lagförslag växer. Vi vet att rättsordningen i en väl fungerande demokrati har en hög legitimitet, och

uttrycken för denna legitimitet är viktiga.

– Europadomstolen har återkommande påpekat: Domstolar ska inte bara vara självständiga. Det ska också synas att de är självständiga. Det är utomordentligt viktigt att detta nu markeras i vår egen främsta grundlag.

– Det sätter frön så att vi i större utsträckning ska kunna utkräva rättigheter inom ramen för vår egen rättsordning och med vår egen grundlag som verktyg i Sverige utan att för den skull med nödvändighet vara hänvisade till processer i EU:s rättsliga forum och organ.

– Att fri- och rättigheter effektivt verkligen kan utkrävas nationellt är förstås angeläget, inte minst mot den bakgrunden att om vår egen främsta grundlag blir mer tillämplig i domstol äger vi själva vårt främsta rättighetsinstrument och möjligheten att definiera det som ytterst förenar oss alla – kärnan i medborgarskapet och våra grundläggande fri- och rättigheter. ♦

Henrik von Sydow, 34, är jur.kand, ledamot i justitieutskottet och var ledamot i grundlagsutredningen. Från Halmstad.

Morgan Johansson (S) i replik:

– Ni ville ha en författningsdomstol, och ni ville ta bort spärren i personvalet. Där har ni inte längre kvar era positioner. Där har ni lagt er.

– Dels sade du att vi i allt väsentligt flyttar ut makten över utnämningen ▶

av domare från regeringen. Så är det inte. Också fortsättningsvis kommer regeringen att utnämna domare. Den utnämningmakten ska inte kunna delegeras. I en fristående nämnd bereds det; det är riktigt. Men det är, som sagt, regeringen som har utnämningmakten

– Dels lät det när du talade om uppenbarhetsrequisitet nästan som att domstolar ska kunna överpröva en lag. Så är det inte. Vi har ingen abstrakt normprövning i svensk rätt, utan vi har en konkret normprövning. Det innebär att det i ett enskilt fall där man kommer fram till att det kan vara så att två lagar – den ena en grundlag och den andra en lag – står emot varandra ska dömas enligt grundlagen, inte enligt lagen i fråga. Men det innebär inte att en domstol kan upphäva en lag.

Henrik von Sydow (M) i replik:

– I de santal som vi haft har vi återkommande varit mycket tydliga: Det är inte institutionen som är det väsentliga, utan funktionen. Det är inte en särskild domstol som är det viktiga, utan det viktiga är att grundlagen just ger ett värn för de grundläggande fri- och rättigheterna.

– Sedan finns det en diskussion som handlar om ifall det här bäst görs genom det som beskrivs som ett centraliserat fri- och rättighetsskydd där detta bara kan utgöras av en författningsdomstol eller om det här är någonting som i stället ska göras decentraliserat och därmed utspritt i gängse rättsordning, ned till tingsrätterna.

– [Vi hade] ett förslag som fördes fram från fem partier gemensamt, om att försöka göra en svensk ordning och ha det

vi kallar för en konstitutionell kammare [inom Högsta domstolen] – ett mellanläge i sammanhanget. Det hade varit en lösning. Men hela tiden fanns en öppenhet för att nå fram till det som är det väsentliga: funktionen, inte den särskilda institutionen.

– Jag är mycket nöjd med den lösning som nu finns.

Morgan Johansson (S) i replik:

– Det är bra. Därmed låter det som att M är nöjda med situationen.

Henrik von Sydow (M) i replik:

– När det gäller abstrakt normprövning har jag varit mycket tydlig med att hela tiden knyta detta just till tillämpning av lagarna [...] det är då som det verkligen har betydelse för enskilda människor i verkliga fall. ♦

Hans Wallmark (M):

Viktiga frågor har utelämnats

– I och för sig berörs inte grundläggande frågor, exempelvis frågan om vårt statsskick. Sverige förblir en konstitutionell monarki. Det är bra. Spännande konstitutionella frågor såsom frågor om fördelar med ett balanserat tvåkammerssystem eller om behovet av exempelvis 100 färre ledamöter i kammaren – en minskning till 249 ledamöter – är inte heller föremål för övervägan-

Hans Wallmark, 45, redaktör från Ängelholm i Skåne

den.

– Även om tanken på en konstitutionsdomstol med de lagkloka i Karlsruhe i Tyskland som ett inspirerande föredöme lockar är jag nöjd med att i alla fall det så kallade uppenbarhetsrekvisitet avskaffas och med att grundlagarnas betydelse understryks. Dessutom stärks Lagrådets och domstolarnas självständiga ställning ♦

Björn von Sydow (S):

Parlamentarismen är kärnan

– En diskussion om vår regeringsform och vår demokrati kan inte ta bort det elementet, på sätt och vis kärnan, parlamentarismen. Jag saknar över huvud taget det inlägget i diskussionen. [...]

– Visst har partier-
na problem med
rekryteringen, men
samtidigt är partier-
na fortfarande ytterst
vitala delar. Och
fortfarande när det
gäller vår regerings-
form har man i hög
grad som sin uppgift
att få fram en reger-
ing i vårt land.

– En av kollegerna
suckade när vi disku-
terade. Är det så
svårt att nå ut med
vår regeringsform? Den är mastig. Jag
lånade talmannens exemplar. Man kan
läsa hur länge som helst och undervisa
hur mycket som helst. Men det som
egentligen har åstadkommit genom ut-
redningen är ett förnämligt tillskott i för-

Björn von Sydow, 65, docent i statsvetenskap, fd talmän och försvarsminister.

sta kapitlet om statsskicket grunder.

– Där är det elva paragrafer som fångar in hela vårt statsskick. Låt oss lägga till föreskriften om att Europakonventionen är direkt giltig i vårt land med sina fri- och rättigheter. Om vi agerar pedagogiskt är det inte orimligt, med elva paragrafer och möjligen en till, att visa hur vårt statsskick är uppbyggt.

– Låt mig avsluta med en paradox i sammanhanget. Här nämns inte folkomröstningsinstrumentet. Det är inte reglerat så kraftfullt, kan man säga, i grundlagen, men det är i verkligheten ett ytterst betydelsefullt instrument i den moderna svenska demokratin. ♦

Max Andersson (MP):

Personvalsinslaget en dålig kompromiss

– Kan någon förklara för mig varför vi ska ha en ordning som innebär att det är personval i de små partierna men inte i de stora? Den ordningen kommer inte att förändras med den här ogenomtänkta kompromissen.

– Vad är det egentligen som antalet kryss en person får i personvalet säger? Är det ett reellt uttryck för folkviljan? Efter att ha tittat på mycket valstatistik, är mitt svar att jag inte tror att antalet kryss säger så mycket. Det är många andra saker som påverkar. ♦

Max Andersson, 37, är från Göteborg.

Mats Lönnerblad:

Svenska domstolar följer inte EU-rätten

Domstolarnas bristande ansvarstagande gynnar den ekonomiskt starkare parten som kan processa ihjäl den som har rätt i sak.

Det råder fortfarande stor återhållsamhet att följa EU-rätten i Sverige, trots att Sverige sedan 15 år tillbaka förbundit oss att följa EU:s gemensamma direktiv. När det gäller att ställa frågor till EU-domstolen, visar svenska domstolar också en stor obenägenhet.

Detta är särskilt tydligt hos domstolar i lägre instanser, något som kan verka till nackdel för rättssäkerheten i Sverige i mål som rör EU-rätten, enligt Ulf Bernitz, professor i europeisk integrationsrätt, i en rapport för Svenska institutet för Europapolitiska studier, Sieps.

Att även svenska advokater framför kraftig kritik att svenska domstolar är alltför återhållsamma med att begära förhandsavgörande. Det framgick på i det seminarium med Europarättsliga föreningen (där jag är medlem sedan starten) som hölls hos Setterwalls advokatbyrå.

Vad är det då för fel som begås i våra domstolar? Felen är många, omfattande och får stora ekonomiska konsekvenser, för alla som drabbas av svenska domstolars underlåtenhetssynder.

Ett konkret fall

Låt mig bara ta ett konkret exempel, som rör självständiga handelsagenter,

där det i EU:s direktiv tydligt framgår att huvudmannen skall handla plikttroget och redligt gentemot sin handelsagent. Det gjorde inte huvudmannen i ett mål som jag tagit del av. Han stämde för att han hade lämnat vilseledande uppgifter till agenten. Ärendet hamnade först hos kronofogden och sedan i tingsrätten.

Huvudmannen vägrade lämna ut alla debiteringsunderlag som han var skyldig att lämna. Han lät inte heller Kronofogden få del av det material som agenten hade rätt att få ut för att kunna räkna ut de provisionsersättningar agenten hade rätt till.

Till slut tröttnade Kronofogden på huvudmannens vägran och begärde in de efterfrågade debiteringsunderlagen, under hot om vite på 100.000 kronor. Först då lämnade huvudmannen bara ut ett visst material, där det snart visade sig att de väsentliga uppgifterna var censurerade. De efterfrågade debiteringsunderlagen var inte kompletta.

Rättsvårdande myndigheter ger upp

Då gav Kronofogden upp. Det gjorde även tingsrätten, som tidigare beviljat agenten att få ut de handlingar han hade rätt till, vilket framgår av svensk lag och i rådets direktiv från den 18 december

1986 (86/653/ EEG). Där stipuleras att agenten har rätt att få ut allt material för att kunna beräkna sin provision. Något som både kronofogden och tingsrätten därför borde känna till.

Efter mer än ett års förhandlingar med såväl motpartens advokat, kronofogde och tingsrätt fick agenten genom sin

egen advokat överklaga till hovrätten för att få ut det begärda materialet. Hovrätten beviljade inte prövnings-tillstånd.

Agenten tvingades göra upp i godo

med huvudmannen, till en bråkdel av det stämnda beloppet, för att kunna gå vidare med sitt arbete, i stället för att fortsätta processa i all oändlighet, utan att nå de juridiska framgångar han från början haft rätt till.

Domstolar gör inte sitt jobb

Ulf Bernitz visar i "Förhandsavgöranden av EU-domstolen – Svenska domstolars hållning och praxis" (Sieps 2010:2) att svenska domstolar också är överdrivet återhållsamma när det gäller att hänskjuta mål till EU-domstolen för förhandsavgörande.

Rapporten är på 136 sidor och har som central utgångspunkt att belysa hur svensk domstolspraxis och hållning egentligen ser ut när det gäller att begära förhandsavgörande.

Rättvisan processas ihjäl

Min uppfattning är att det tar så lång tid att processa i svenska domstolar beror på de politiska förarbeten, som inte ens existerar i de flesta andra länder, och att man inte följer EU: s direktiv eller givna rättsregler. Det gynnar alltid den ekonomiskt starkare parten som med benäget

bistånd från en duktig advokat, kan processa ihjäl den som har rätt i sak.

Därför borde våra svenska domstolar, i varje mål som har EU-rättslig anknytning, först läsa igenom direktiven, innan man fattar några beslut som får stora konse-

kvenser för den som valt att processa, för att få rätt i sak när man har rätt. Direktiven är lättåtkomliga och finns att läsa på nätet och i Europeiska Gemenskapens officiella tidning.

Hade kronofogden, tingsrätten och hovrätten läst igenom det direktiv av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter på bara cirka 4 sidor, hade dom själva kunnat förstå hela målet med en gång, vidtagit lämpliga åtgärder för att skapa rättvisa. Nu valde man i stället bort den möjligheten. Agenten fick aldrig begärda materialet, vilket tvingade fram en uppgörelse i godo i rätten, till nackdel för agenten, som aldrig fick ut den provision han var berättigad till. ♦

Mats Lönnerblad
vice ordförande

"Domstolarna måste i varje mål först läsa EU-direktiven så att den som processar och har rätt i sak också får rätt."

Avsändare:
Medborgarrättsrörelsen
Box 21135
100 31 Stockholm
info@mrr.se

Besök oss på: www.mrr.se
Blogg: medborgarratt.wordpress.com

Bli medlem nu! Betala 175 kr till **pg 19 69 92-2**.
(Glöm inte skriva ditt namn och adress)

Föreningsnytt:

Följ Nätverket Rätt Strandskydd, NRS

Strandskyddslagen tillämpas idag på ett sätt som i praktiken innebär att marken tillhör staten. Allmänheten får nyttja mark och vill ägaren bygga något, krävs dispens från kommun eller länsstyrelse. Sådana beviljas mycket restriktivt.

Det är att vända bak-och-fram på äganderätten, vilket inte accepteras enligt Europakonventionen om de Mänskliga Rättigheterna.

Genom det nya nätverket NRS vill vi erbjuda intresserade ett forum för att utbyta erfarenheter, distribuera aktuell information och samordna aktioner för att påverka utvecklingen.

Du hittar mer information och kan ansluta dig till mejllista på hemsidan:
www.mrr.se/nrs. ♦

Nästa nummer av Medborgarrätt kommer i december 2010.

Vill du skriva debattinlägg?
Skicka manus med mejl till
info@mrr.se